

شوق پژوهشگری

اعظم لاریجانی

به نظر شما به‌عنوان معلمی پژوهشگر، معلم موفق چه ویژگی‌هایی دارد؟

○ اگرچه معلمی یعنی آگاهی از موضوعاتی مانند روش‌های آموزش، راهبردهای یادگیری، ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان، مدیریت کلاس درس و فضای آموزشی، تسلط بر مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی، شناخت مشکلات و اختلالات روانی و تحصیلی، ولی این‌ها تنها ملزومات مهم در مغز معلمان هستند، در حالی که اساسی‌ترین ابزار معلمی در قلب او ریشه دارد. معلم موفق کسی است که به هر دوی این ملزومات مجهز باشد. او ضعف‌ها، درد و رنج‌های دانش‌آموزانی را که هر کدام از جهانی متفاوت وارد کلاسش می‌شوند، درک می‌کند و با آگاهی‌های صنفی و حرفه‌ای خود، چاره می‌اندیشد. اگر معلم تنها بر دانش تکیه کند و عظمت قلبش از دانش ذهنی‌اش کمتر باشد، مشکلات مادی از انگیزه معلمی او می‌کاهند.

نظر شما درباره اهمیت پژوهش چیست؟

○ آشنایی با روش‌ها، فرایندها، راهبردها، فنون و الگوهای نوین آموزشی نیازمند پرورش معلمانی پژوهشگر است. از سوی دیگر، تجربه‌گران‌بهای هر معلم در کلاس درس زمانی می‌تواند مورد استفاده دیگران قرار گیرد که وی تسلط مناسبی بر استفاده از ابزارها و شیوه‌های پژوهش داشته باشد. همچنین، گزارش

□ فضل‌الله حسونود متولد شهر پلدختر در استان لرستان است. برخی از اعضای خانواده او معلم بودند و همین بذر شوق را در دل او نشاند. بعدها با آموختن به دوستانش، این شوق سربرآورد و دیگر هرگز از رویش باز نایستاد. حسونود از دانشگاه علامه طباطبایی مدرک دکترای روان‌شناسی تربیتی دارد و ۱۶ سال است که به‌عنوان آموزگار، مشاور، مدیر و معاون در مدرسه‌های استان لرستان، همدان و این اواخر در تهران خدمت کرده است. او با حضور در مراکز درمان مشکلات ویژه یادگیری، برای یاددهی مسائل آموزشی به دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه بسیار تلاش کرده است. انتشار مقالات متعدد با موضوعاتی مثل گسترش شادکامی و زیبانشناسی در مدرسه و همچنین ترجمه و تألیف چند کتاب، با همکاری استادان برجسته دانشگاه، در کارنامه این معلم پژوهنده به چشم می‌خورند. گفت‌وگوی مجله رشد معلم را با او بخوانید.

تفاوت‌های فردی و ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان در مناطق توسط معلمان می‌تواند اساس شناخت کامل از ماهیتی به نام دانش‌آموز باشد که تنها با پرورش معلمانی خردمند و پژوهشگر ممکن می‌شود.

چگونه می‌توان دانش‌آموزان را به پژوهش علاقه‌مند کرد؟

○ دو راهبرد مهم:

۱. راهبردهای متمرکز بر یادگیری و آموزش؛
۲. راهبردهای متمرکز بر انگیزش

برای افزایش انگیزه یادگیری دانش‌آموزان، چه پیشنهادهایی دارید؟

○ دانش‌آموزان را با روند پژوهش و فضای فکری معلمان پژوهشگر آشنا کنیم. همچنین، شنیدن و آگاهی از پیامدهای مادی و معنوی زندگی پژوهشگری، مایه تحرک و انگیزش می‌شود. ما باید فضایی ایجاد کنیم که دانش‌آموز در مسائل جزئی، خود طعم شناخت را بچشد و پاسخ پرسش‌هایش را بیابد. این یافتن و کشف، انگیزه‌ای درونی خلق می‌کند. تشویق دانش‌آموزان به فعالیت در موقعیت‌های اجتماعی، راهبرد دیگری است. فعالیت‌هایی در فضاهای خارج از مدرسه مثل کتابخانه و کارگاه تولیدی، زمینه‌ساز افزایش انگیزه پژوهشی هستند.

راهبردهای متمرکز بر یادگیری و آموزش چه مواردی را در برمی‌گیرند؟

○ راهبرد اول این است که با پرورش دانش‌آموزان کنجکاو نسبت به تجربه‌های مختلف محیطی زمینه کنجکاوی و حرکت به سوی فهم پاسخ مجهولات را فراهم کنیم. استفاده از راهبردهای اکتشافی نیز برای علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به پژوهش مؤثر است. راهبرد اکتشافی به آن معنی است که دانش‌آموز به صورت لقمه‌ای آماده در اختیار دانش‌آموزان قرار نگیرد. بلکه فضایی فراهم کنیم که آنان گام‌به‌گام کسب دانش کنند. از طرف دیگر، پژوهش نماد همکاری و همدلی محققان است. بنابراین، ایجاد فضای همکاری و هم‌فکری، آنان را به سمت پژوهش سوق می‌دهد و در آخر ایجاد شرایط مناسب برای پرورش یادگیرندگان کنجکاو در فضای واقعی زندگی امکان‌پذیر است و این جز با بهره‌گیری از توان والدین میسر نخواهد بود.

نقش معلمان پژوهشگر را در پیشبرد مسائل آموزشی چگونه ارزیابی می‌کنید؟

○ معلمان پژوهشگر با طراحی خردمندانه فضای آموزشی، هم رشد معلم و هم پرورش دانش‌آموزان توانمند را محقق می‌کنند. به گفته‌ای، این‌گونه معلمان هم می‌آفرینند و هم ذهن خود را بارها و بارها از مخزن دانش بازآفرینی می‌کنند.

مطلع شدیم شما درباره هوش زیبایی‌شناسی در مدرسه پژوهش کردید. هدف شما از انتخاب این موضوع چه بود؟

○ با توجه به اهمیت روان‌شناسی مثبت در زندگی انسان و گسترش توانمندی‌های روان‌شناختی، من و همکاران در پژوهش‌های گذشته بر مفاهیمی همچون هوش زیبایی‌شناسی، بازیگوشی روانی، سرزندگی تحصیلی، مهارت‌های زندگی و عشق به یادگیری تمرکز کرده‌ایم. در این میان، دکتر خسرو رشید، دانش‌یار دانشگاه بوعلی سینا همدان و من، مفهوم هوش زیبایی‌شناسی را در سال ۱۳۹۳ به‌منظور پوشش نقصی در نظریه گاردنر و توجه به هنرهای مختلف در فضای آموزشی، به گستره علم روان‌شناسی در ایران وارد کردیم. توجه به هوش زیبایی‌شناسی می‌تواند زمینه‌ای برای پرورش دانش‌آموزانی متفکر، شادمان، همدل، ریزبین، دارای سلامت معنوی و هدفمند باشد. من قصد دارم با ساخت بسته‌های آموزشی هوش زیبایی‌شناسی، برای نهادینه کردن این مفهوم در فضای آموزشی اقدام کنم.

درباره هوش زیبایی‌شناسی کمی بیشتر توضیح دهید.

○ هوش زیبایی‌شناسی توانمندی انسان در شناسایی و ادراک محرک‌های زیبا و استفاده از این‌گونه محرک‌ها در آثار قابل لمس برای افزایش معرفت انسانی و کسب آرامش در زندگی است که شامل ابعاد شناختی و عاطفی در سطوح عمیق تفکر و احساس انسان است. پرورش افراد هوشمند در زیبایی‌شناسی مستلزم این است که دانش‌آموزان و معلمان، سطح توانایی‌های شناختی، عمل‌گرایی و حساسیت عاطفی خود را نسبت به آنچه در اطرافشان وجود دارد افزایش دهند و این با تمرین‌های متعدد قابل ارتقا است.

در آخر توصیه شما به معلمانانی که انگیزه پژوهش ندارند یا پژوهش را در اولویت نمی‌دانند چیست؟

○ پژوهش، به‌جز در میان آنان که از اعماق وجود به دانستن گرایش دارند، چندان استقبال نمی‌شود. پژوهش با توجه به اینکه در شغل معلمی در ارتقای وضعیت مادی و شغلی هیچ جایگاهی ندارد، به‌شدت مورد غفلت قرار گرفته است. بر این اساس، ابتدا باید ساختارهای کلان در آموزش و پرورش برای ارزشمندشمردن تحقیق و پژوهش اصلاح شوند تا معلمان اثرات مادی حضور در امور پژوهشی را به‌خوبی لمس کنند. برگزاری دوره‌های تربیت پژوهشگر در این زمینه بسیار ضروری است. معلمان زیادی هستند که به‌صورت فردی تلاش می‌کنند ذخیره‌های ذهنی خود را در زمینه آموزش و یادگیری راز راه پژوهش به‌روزرسانی می‌کنند. آنان به‌خوبی می‌دانند که برای دانستن و آموختن وارد این شغل شده‌اند و سکون را نمی‌پذیرند.